

# La riquesa de la vida

*Xavier Duran, Luis Ángel Fernández-Hermana i Lluís Reales*  
*Equip director de «Medi Ambient, Tecnologia i Cultura»*

*La desaparició accelerada d'espècies vegetals i animals està generant una crisi que posa en perill la riquesa i molts suports de la vida al nostre planeta. L'amenaça a la biodiversitat no tan sols porta a l'extermini d'espècies, sinó a l'empobriment i la desaparició de comunitats humanes. Cal estudiar i protegir la biodiversitat i prendre mesures. El Conveni sobre la biodiversitat és només un primer pas.*

Mai havia succeït tan de pressa. La cultura de l'usar i llençar també ha arribat als éssers vius: els estudis científics apunten que estem perdent cent espècies per dia, mentre que a començament de segle en desapareixia una l'any. Aquesta realitat, si tenim en compte que només coneixem aproximadament un deu per cent de la diversitat biològica del planeta Terra, dóna suport a l'argument que la classificació dels éssers vius és una activitat científica essencial.

La taxonomia, com explica Enrique Macpherson, biòleg del Centre d'Estudis Avançats de Blanes, dependent del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), és sinònim de supervivència. Així ho entengueren tradicionalment totes les cultures al llarg de la història.

Les potents eines tecnològiques desenvolupades per la cultura occidental han revolucionat l'estudi de la biodiversitat. La biologia molecular i la bioquímica han realitzat aportacions fonamentals per al desenvolupament de la taxonomia. El problema és que aquestes tècniques, que requereixen grans inversions i que poden pagar només els rics, han accentuat les diferències entre el nord i el sud. A més, precisament allà on la biodiversitat és més elevada —que coincideix amb els països tropicals— hi ha menys recursos científics, tant humans com econòmics.

L'aportació de Macpherson subratlla la importància fonamental de la taxonomia en la preservació de la biodiversitat i reivindica una atenció més gran cap als invertebrats. L'economista Joseph Henry Vogel, professor a la Facultat Latinoamericana de Ciències Socials (FLACSO), aborda la qüestió sempre clau de la propietat. Per centrar aquest problema, Vogel

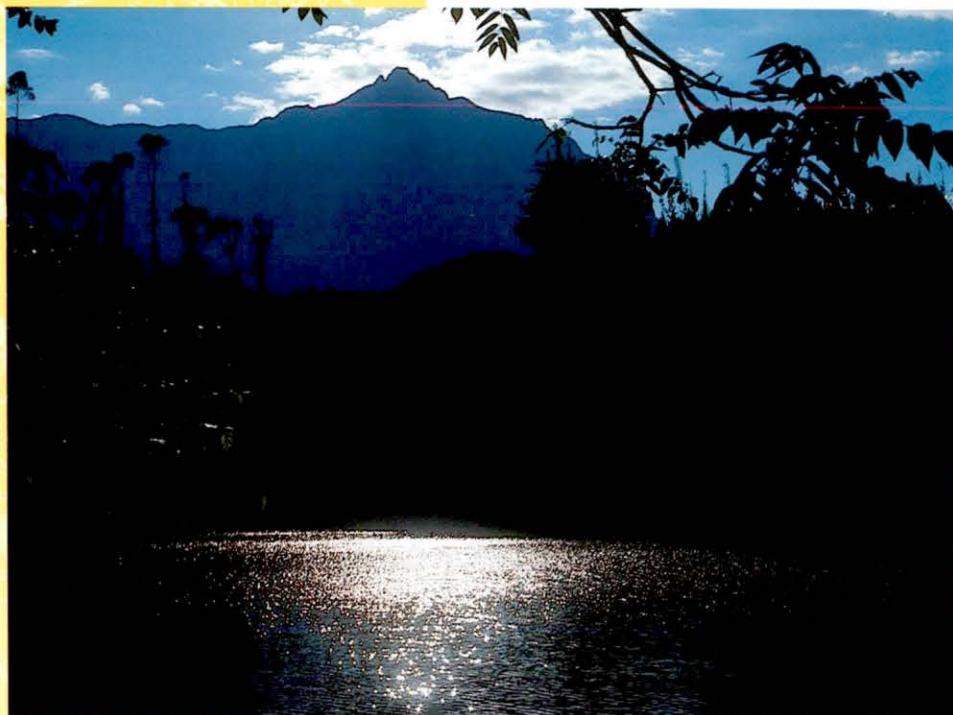
introdueix el concepte de funció genèticament codificada (GCF) com a alternativa a l'ambigüitat de biodiversitat. Segons l'autor, el terme GCF és una descripció molt precisa d'allò que es vol preservar —els gens— i una explicació clara del perquè volem fer-ho —per les funcions dels codis genètics en els àmbits de l'agricultura, la medicina i la química fina. Per sustentar la seva proposta, Vogel vivisecciona el codi genètic i el llenguatge utilitzat al Conveni sobre Diversitat Biològica. Així mateix, no s'estalvien crítiques a l'obra del conegut científic nord-americà Edward O. Wilson. Quant a la propietat dels gens, Vogel l'atorga als qui tinguin la capacitat de controlar, disposar i extraure'n beneficis. Per intentar garantir els drets de les comunitats indígenes i frenar la voracitat de les companyies transnacionals, proposa restringir l'accés al plasma d'embrions i al seu coneixement; establir un impost sobre les vendes d'un derivat tecnològic de GCF i remetre'l a les comunitats d'on ha sorgit; i desacreditar els títols sobre els derivats biotecnològics de GCF desenvolupats en països no signants i exportats a països signants.

A l'article *La pèrdua de biodiversitat en la pesca i l'agricultura*, Nelson Álvarez Febles i Anna-Rosa Martínez, membres de l'organització no governamental Genetic Resources Action International (GRAIN), aborden l'erosió genètica de les espècies més directament relacionades amb l'aliment de l'espècie humana. Les forces que erosionen la diversitat genètica són nombroses: els bulldozers que avancen per la selva tropical a la recerca de fusta, els grans embassaments que inunden extenses àrees de rica diversitat genètica i els

agricultors de les àrees superpoblades que es veuen obligats a utilitzar ecosistemes fràgils. En el cas de la pesca, les pràctiques de sobrecaptura han portat la FAO a advertir que l'any 2000 hi haurà una deficiència d'oferta de peix d'uns 25 milions de tones. Aquest fet, com assenyalen Álvarez i Martínez, suposarà un notable augment dels preus i la pèrdua d'accés dels sectors més pobres a aquest aliment, considerat tradicionalment la *proteïna dels pobres*. GRAIN, una organització de gran prestigi internacional pels seus estudis sobre agricultura i medi ambient, no es queda en la descripció d'un panorama desolador. Ben al contrari, dóna suport als projectes d'agricultura alternativa i fomenta la circulació d'idees sobre mètodes més ecològics d'aconseguir el necessari aliment.

La riquesa genètica, a més de l'agricultura i la pesca, també acull la resta dels éssers vius. Entre aquests l'home. Jaume Bertranpetit, biòleg de la Universitat de Barcelona i estret col·laborador del professor Luigi Luca Cavalli-Sforza, planteja la complexa qüestió de les relacions entre biologia i cultura en l'evolució de l'espècie humana. Per entendre l'estratègia evolutiva humana, malgrat que el punt de partida sigui el biològic, ha d'incorporar el fet cultural. Sense aquesta perspectiva no podem entendre què som i on som els humans. Possiblement, els gens tinguin més transcendència de la que admeten els antropòlegs quan es tracta d'analitzar el fet cultural. L'article de Bertranpetit aborda l'efecte de la cultura sobre els gens i explica per què hi ha ètnies humanes amenaçades. En aquest context, crida l'atenció sobre la necessitat de preservar la diversitat humana, biològica i cultural, tal i com planteja el projecte Genoma per a la diversitat humana.

En aquest número, l'entrevistat és també un biòleg. Xavier Bellés és científic del Consejo Superior de Investigaciones Científicas i té una gran experiència en diferents parts del món. Bellés reflexiona sobre la destrucció de les selves tropicals,



*Estem perdent cent espècies per dia, mentre que a començament de segle en desapareixia una l'any.*

sobre la superfície forestal en els països industrialitzats, sobre els avantatges i interrogants de la biotecnologia, sobre el paper de les multinacionals i sobre la patent d'éssers vius. L'entrevista aporta, així mateix, un contrapunt ric sobre el paper del científic professional. Finalment, l'advocat expert en temes ambientals, Ignasi Doñate, analitza el conveni sobre la diversitat biològica, que aquest número reproduceix totalment ●